

Det sociala kapitalet 100 år

Googlar man begreppet ”socialt kapital” får man 10-tusentals träffar. Och gör man samma sak med ”social capital” blir det miljontals träffar. Vanligt är att begreppet förknippas med Robert Putnam, Pierre Bourdieu och James Coleman.

Men historien om hur begreppet socialt kapital kom till började långt tidigare. Låt oss förflytta oss tillbaka 100 år i tiden. Till 1916.

Den amerikanske skolreformatorn

och skolinspektören Lyda Judson Hanifan är bekymrad över att så många skolor är nerslitna. Inte alls bra för barnens intresse för utbildning. Inte heller bra för samhället. Skolorna behöver rustas upp och för det behövs pengar. Men pengar är inte allt. För att det skall bli en bra skola krävs också att ortsborna engagerar sig i skolfrågorna och att de förstår att bildning är mycket viktigt. Och just nu är det lite si och så med den saken.

Foto: Maria Starrin

Ja, så går hans tankar.

Hanifan vill så gärna få bygdens folk att förstå vad de kan åstadkomma när de börjar lära känna varandra, få förtroende för varandra, blir sympatiskt inställda till varandra och därmed bestämmer sig för att samarbeta. Det är det här skolinspektören Hanifan kallar socialt kapital. Ortsborna känner förstås till det ekonomiska kapitalet och dess värde. De vet hur det är att leva under knappa förhållanden och vad brist på pengar kan ställa till med. Genom att använda termen kapital även för den sociala sidan hoppas han att de skall bli mer engagerade och förstå värdet av goda relationer. Han funderar och söker lämpliga formuleringar om vad socialt kapital handlar om och fastnar för följande:

– Det som bygger upp det sociala kapitalet är den goda viljan, gemenskapen, sympatin, medkänslan och samarbetet. Och när det sociala kapitalet har växt till sig då kommer det också vara lättare att få fram de pengar som krävs för att rusta upp skolorna.

Lyda Judson Hanifan hade förstås ingen tanke på att han skulle gå till historien för att ha myntat begreppet socialt kapital för det medborgerliga engagemang som uppstod för skolorna i bygden. Hans tanke var enkel. För att skapa en gemenskap måste det till en ackumulering av socialt kapital innan det riktigt kan kunna verka, fungera och vara till nytta för såväl den enskilde som för gruppen eller medborgarna som helhet. Den enskilde individen är socialt sett hjälplös om hon lämnas helt åt sitt öde.

Hanifan resonerade så här:

– Om den enskilde kommer i kontakt med sina grannar och de i sin tur kommer i kontakt med sina växer det sociala kapitalet. Det kan då komma att användas inte bara för att tillfredsställa enskilda individens egna behov, utan också för att förbättra levnadsförhållanden på orten.

Hanifan är helt övertygad om att när människorna har börjat lära känna varandra på ett otvunget sätt och tagit för vana att träffas och umgås, då har tillräckligt med socialt kapital skapats för att det med hjälp av skickligt ledarskap ska kunna användas för det allmännas bästa, som till exempel att rusta upp skolorna i området.

Föräldrar och andra måste känna att skolan är deras angelägenhet. Därför är det också viktigt hur man lägger upp skolträffarna. Det måste finnas ett innehåll i mötena som engagerar och som inte är högtravande. Hanifan ger exempel på hur innehållet i en sammankomst kan se ut för att skapa den nödvändiga samkänslan för skolfrågor. Eleverna spelar en central roll. De bjuder på underhållning i form av solosång, körsång, kornettspel och högläsning. Hanifan är på det klara med att kulturella, underhållande och sällskapliga aktiviteter är utomordentligt viktigt för det sociala kapitalet.

Det har spekulerats i varför han valde att använda begreppet socialt kapital. Var det kanske ett pedagogiskt trick? Berodde det på att han ville komma till tals med de mer hårdhudade och svårflörtade makthavarna, som i regel är affärsmän? Kanske tänkte han att de skulle lyssna mer

krönika

på honom och vara beredda att skänka pengar till upprustning av skolorna om han använde ett språk och en terminologi som de är vana vid i stället för ett mjukare språk som kanske hade uppfattats som flummigt och larvigt.

Det kom att dröja många år innan begreppet socialt kapital kom att användas i vetenskapliga sammanhang. Det slog igenom på allvar i början på

1990-talet. Och det gjorde det med den amerikanske statsvetaren Robert Putnams bok ”Making Democracy Work” från 1993, i svensk översättning ”Den fungerande demokratin”. Och efter det har intresset för det sociala kapitalet bara ökat och ökat, inte minst för den betydelse som socialt kapital har för hälsa och välbefinnande.

Bengt Starrin

Professor och krönikör
bengt@starrin.nu